

Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) hallitusohjelmataavoitteet 2023

Huoltovarmuus ja kriittisen infrastruktuurin suojaaminen on olennainen osa kokonaisturvallisuutta

Voimakas toimintaympäristön muutos korostaa suomalaisen huoltovarmuuden ja varautumisen ai-
nutlaatusuutta. Moni valtio hakee Suomesta oppia rakentaakseen huoltovarmuutta, joka meillä toi-
mii arkisesti taustalla. **Huoltovarmuuden tavoitteena on, että yhteiskunnan elintärkeät toimin-
not pystytään ylläpitämään riittävällä tasolla myös erilaisissa vakavissa kriisi- ja häiriötilan-
teissa.**

Viime vuodet ovat osoittaneet, että toimintaympäristö ja turvallisuustilanne voivat muuttua nopeasti
ja siksi huoltovarmuuden kehittäminen ei saa loppua tai hidastua. Päinvastoin, meidän on tehtävä
enemmän ja entistä paremmin. Lähivuosien huoltovarmuustyössä korostuu poikkeuksellinen maa-
ilmantilanne, jonka Venäjän hyökkäys Ukrainaan on aiheuttanut.

Yhteenveto: HVK:n terveiset tulevalle hallitukselle

1. Uusien uhkien keskellä **huoltovarmuuden taso on määriteltävä uudelleen ja nähtävä huol-
tovarmuus vahvemmin osana kokonaisturvallisuutta.** Kokonaisturvallisuus ja -maanpuolus-
tus edellyttävät siviiliyhteiskunnan toimintojen, mm. **kriittisen infrastruktuurin, tehokasta tur-
vaamista**, pelkkä sotilaallinen suorituskyky ei riitä. Ukrainan tilanne osoittaa tämän käytän-
nössä. Vain toimiva ja kriisinkestävä yhteiskunta voi taata sotilaallisen suorituskyvyn.

Hallitusohjelmaan: Laaja-alainen vaikuttaminen ja uudet uhat kohdistuvat pitkälti siviiliyh-
teiskuntaan, sen kriittiseen infrastruktuuriin ja yhteiskunnalliseen resilienssiin. Huoltovar-
muuden tasoa nostetaan kokonaisturvallisuuden osatekijänä. HVK:lle annetaan kokonais-
vastuu kriittisen siviili-infrastruktuurin suojaamisen koordinaatiosta normaaliolojen häiriöti-
lanteissa ja poikkeusoloissa.

2. Uhkien kirjo ja määrä on laajentunut, mutta huoltovarmuuden resurssit kapenevat koko ajan.
On erittäin tärkeää, että tuleva hallitus **turvaa huoltovarmuusrahaston toimintakyvyn**, esi-
merkiksi sen pääomaa vahvistamalla. Lisäksi tulee toteuttaa nopeat ja pysyvät toimenpiteet
huoltovarmuusmaksun vuosittaisen kertymän kasvattamiseksi ja maksun trendinomaisen ale-
nemisen mekanismin purkamiseksi.

Hallitusohjelmaan: Huoltovarmuuden rahoitusjärjestelmä ja huoltovarmuusmaksu uudiste-
taan huoltovarmuustoiminnan rahoituspohjan vahvistamiseksi ja rahaston toimintakyvyn
säilyttämiseksi myös uudessa turvallisuustilanteessa.

3. Suomen nykyinen huoltovarmuusmalli ja -toiminta soveltuu erinomaisesti sekä **EU:n että Na-
ton tiivistyvän ja laajenevan huoltovarmuus- ja resilienssitoiminnan** toimeenpanoon, ja
sitä tulee hyödyntää ja kehittää nämä huomioiden.

Hallitusohjelmaan: Huoltovarmuuskeskuksen tehtäväksi annetaan toimia EU:n CER-direk-
tiivissä (kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä koskeva direktiivi) kuvattuna kansallisena
yhteyspisteenä sekä Naton resilienssitoiminnan kehittäjänä ja kokonaiskuvan ylläpitäjänä.

Perustelut HVK:n näkemyksille

Siviiliyhteiskunnan varautumiskyky yhtä lailla tärkeää kuin sotilaallinen maanpuolustus

Poikkeuksellinen maailmantilanne ja muuttunut turvallisuusympäristö vaativat ottamaan varautumisessa korostetusti huomioon sotilaallisen uhkan mahdollisuuden. Sotilaallinen varautuminen ja siviiliyhteiskunnan varautuminen kulkevat käsi kädessä.

Suomi on huolehtinut hyvin välttämättömästä sotilaallisen puolustuksen resursoinnista, mutta huoltovarmuuden kyvystä vastata kasvavista haasteista ei ole huolehdittu. Kuitenkin vain toimiva siviiliyhteiskunta voi taata sotilaallisen suorituskyvyn. Jos siviiliyhteiskunta ei ole riittävän iskunkestävä, sotilaallisen varautumisen ylläpitäminen kärsii ja siviiliyhteiskunnan toimintojen turvaaminen sitoo sotilaalliseen puolustukseen tarvittavia resursseja.

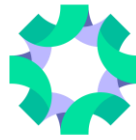
Huoltovarmuustoiminta tarvitsee riittävät resurssit osana kokonaisturvallisuutta. **Jos huoltovarmuusrahaston rahoitus pohjaa ei kyetä mitä pikimmin korjaamaan, suomalainen kokonaisturvallisuusmalli menettää toimintakykynsä.** Koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota ovat osoittaneet, kuinka tärkeää turvallisuuden tuottaminen on tavalla, joka huomioi kaikki yhteiskunnan osapuolet ja siten koko siviiliyhteiskunnan.

Lisääntyvien uhkien ja vähenevien resurssien epäsuhta on korjattava

Huoltovarmuuskeskus on yhteistyössä elinkeinoelämän, kolmannen sektorin ja julkisen sektorin kanssa suunnitellut, kehittänyt ja toimeenpannut 30 vuoden ajan jatkuvaa varautumistyötä, jolla turvataan kansalaisten mahdollisimman häiriötön arki myös kriisitilanteissa. Vuosien aikana **huoltovarmuuden piiriin on tullut uusia, entistä moniulotteisempia uhkia, resurssit sen sijaan ovat trendinomaisesti laskussa.**

Alla esimerkkejä ajankohtaisista, vaikutuksiltaan ja merkitykseltään koko yhteiskunnan toimintakykyä laajasti koskevista huoltovarmuuden kannalta ajankohtaisista teemoista, jotka edellyttävät hallituskaudella toimenpiteitä.

- **Kriittisen infrastruktuurin fyysisen suojaamisen** tavoitteet on määriteltävä muuttuneessa turvallisuusympäristöllä uudelleen ja keinovalikoimaa on vahvistettava. Muuttunut tilanne edellyttää, että yhdelle taholle annetaan **kokonaisvastuu** kriittisen siviili-infrastruktuurin suojaamisen koordinaatiosta normaaliolojen häiriötilassa ja poikkeusoloissa. Yritysten ja julkisten toimijoiden on yhdessä varauduttava erilaisiin hybridioperaatioihin. Huoltovarmuuskeskus on tunnistanut elinkeinoelämän olennaisimmat suojattavat kohteet ja tekee niiden suojaamisessa yhteistyötä laajan viranomaisverkoston kanssa. Huoltovarmuusorganisaation noin 1500 yritykseltä saadaan tietoa, jonka pohjalta kyetään luomaan tilannekuva päätöksenteon tueksi. **Huoltovarmuusrahaston turvin HVK:n onkin pystyttävä rahoittamaan kriittisen infrastruktuurin suojaamista tarvittaessa nopeasti.**
- **Digitaalisen turvallisuuden** ylläpito edellyttää jatkuvaa kilpajuoksua. Kyberriskien toteutuminen esimerkiksi terveydenhuollossa tai finanssialalla olisi tuhoisaa monin tavoin. Kyberturvallisuuteen kuluu kasvava osuus huoltovarmuuden kustannuksista. HVK:n perustama Suomen Huoltovarmuusdata Oy tarjoaa palvelinkeskuspalveluja huoltovarmuuskriittisille

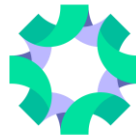
organisaatioille ja HVK on sitonut 130 miljoonaa euroa Digitaalinen turvallisuus 2030 -ohjelmaan, jolla osaltaan rakennetaan yhteiskunnan valmiuksia vastata uusiin haasteisiin.

- **Informaatiovaikuttamisella** pyritään rapauttamaan yhteiskunnan resilienssiä ja se voi olla osa Suomeen kohdistuvaa laaja-alaista vaikuttamista. HVK on käynnistänyt uudenlaisen informaatiovaikuttamisen torjuntaan keskittyvän osaamiskeskuspilotin, koska tähän kasva-vaan ilmiöön on reagoitava nopeasti. Varautumista informaatiovaikuttamiseen on jatkettava määrätietoisesti.
- **Energiahuoltovarmuus** vaatii Suomelta hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirryttäessä erityistä kehittämistä. Maamme energiakäytön perustuessa kotimaisten polttoaineiden käyttöön energiapuun toimitus- ja varmuusvarastojen mahdollistamiseksi on luotava valtakunnallinen puuterminaaliverkosto ja varmistettava vahvat toimitusketjut. Lisäksi on turvattava polttoturpeen saatavuus siirtymäkauden ajan. Sähkön riittävyyden varmistamiseksi sähkömarkki-noita kehitettäessä on kannustettava varman tuotantokapasiteetin, kuten sähkön ja lämmön yhteistuotannon olemassa oloon, mutta rinnalla tarkasteltava myös mahdollinen tarve huoltovarmuusreserville. Säättövoiman ja sähköjärjestelmän huoltovarmuuden turvaamiseksi vesivoiman käytettävyyks ja kehittämismahdollisuudet on varmistettava muiden vesistöjen kehittämistarpeiden ja käyttömuotojen rinnalla.
- **Ilmastonmuutos** ja sen moninaiset vaikutukset ovat kärjessä myös World Economic Forumin tuoreessa Global Risks Report 2023:ssa. Suomi ei ole näiltä riskeiltä turvassa, niiden vaikutuksia on tutkittava ja analysoitava sekä varauduttava kautta linjan aina alkutuotannosta logistiikkaan ja yhdyskuntarakentamiseen.
- **Geopoliittiset uhat ja suurvaltapolitiikka** ovat herättäneet koko Euroopan tarkastelemaan keskinäisriippuvuuksia, joiden järkkäyminen aiheuttaa pahimmillaan globaalien toimitus- ja arvoketjujen murtumisen. Merilogistiikan turvaamisen menettelyt sekä varayhteyksiä koskevat järjestelyt ovat avainasemassa, kun näitä haavoittuvuuksia vähennetään. Globaal- in talouden häiriötilanteet voivat esimerkiksi aiheuttaa ongelmia lääkkeiden saatavuudessa, mikä heikentää terveydenhuollon huoltovarmuutta. HVK toteuttaa erityisanalyysseja geopoliittisista uhista ja kehittää varautumista näiden perusteella. Lisäksi HVK tekee lä- heistä yhteistyötä puolustusvoimien kanssa sotilaallisen huoltovarmuuden turvaamiseksi sekä yhteensovittaa sotilaallista ja siviilivarautumista.

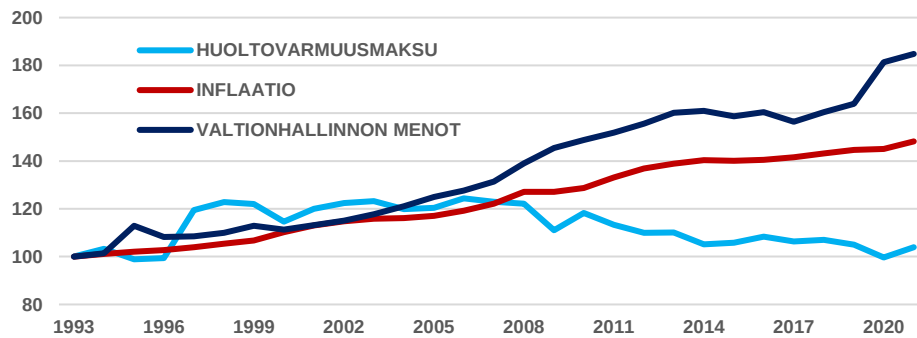
Huoltovarmuuteen kohdistuu yhteiskunnan eri aloilta yhä enemmän odotuksia. Edellä mainittujen, osittain uusien, uhkien keskellä huoltovarmuuden perustehtävät on myös hoidettava ja varattava kapasiteettia erilaisten, yllättävien huoltovarmuustarpeiden ja häiriöiden hoitamiseen.

Huoltovarmuusmaksun taso on määritelty 30 vuotta sitten, eikä siihen ole tehty korotuksia. Maksun tuotto on vuosittain noin 40 miljoonaa euroa, eikä se riitä läheskään kattamaan huoltovarmuuden kuluja edes nykytilanteessa.

Huoltovarmuuden rahoitus nojaa pitkälti fossiilisten polttoaineiden käytöstä kerättäviin maksuihin. **Samaan aikaan, kun varautumista on tarve vahvistaa, huoltovarmuusmaksun tuotto alenee, kun fossiilisten polttoaineiden käyttö vähenee.** Tämä itsessään hyvä ja välttämätön energiamurros luo tarpeen uudistaa huoltovarmuuden rahoitustapaa. Huoltovarmuus kattaa entistä laa- jemman kirjon yhteiskunnan toimintoja, näin ollen maksupohjaakin olisi aiempaa laveammin tar- jolla.

Kuvio 1. Huoltovarmuusmaksun, kuluttajahintojen ja valtionhallinnon menojen kehitys, 1993 = 100

Lähteet: Tilastokeskus ja HVK:n tilinpäätös.

Kysyntä huoltovarmuudelle on yhteiskunnan eri aloilla jatkuvasti ja viime aikoina erityisen nopeassa tahdissa lisääntynyt. Huoltovarmuus kattaa myös entistä laajemmin kirjon yhteiskunnan toimintoja. Samalla suojattavat järjestelmät, ulkoiset uhat ja niiden seuraukset ovat tulleet yhä monimuotoisemmiksi. Näistä syistä on välttämätöntä, että huoltovarmuuden rahoitus määritellään tasolle, joka varmistaa, että huoltovarmuustyö voidaan toteuttaa tavoitteellisesti ja vaikuttavasti.

Kansainvälinen resilienssityö nivottava yhteen kansallisen huoltovarmuuden kanssa

Suomen huoltovarmuus on nähtävä osana kansainvälistä resilienssityötä. Sekä EU:ssa että Natossa kiinnitetään nyt entistä enemmän huomiota siviiliyhteiskunnan kriisinsietokykyyn. HVK on tehnyt jo vuosia sitä resilienssityötä, jota EU rakentaa nyt CER-direktiivin (kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä koskeva direktiivi) kautta ja Nato osana yhteistä puolustussuunnittelua. Lisäksi Naton siviilivalmius- ja resilienssitoiminta vastaa hyvin pitkälti Suomen huoltovarmuuskonseptia.

Jäsenyyden myötä Suomen ja Naton yhteistyön luonne ja käytännöt muuttuvat tiiviiseen ja ainakin osittain sitovaan toimintaan. Tämä vaikuttaa myös resilienssiin, siviilivalmiuteen ja huoltovarmuuteen liittyviin toimintoihin, joiden tulee säilyä Suomen Nato-yhteistyön keskiössä.

CER-direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on laadittava häiriönsietokyvyn vahvistamista koskeva kansallinen strategia. On myös määritettävä ohjausmalli strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi, kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä tukeva ja valvova toimivaltainen viranomainen tai viranomaiset, sekä kansallinen yhteyspiste. Merkittävä osa CER-toimialoista on Suomessa jo huoltovarmuuden piirissä. **HVK on luonteva taho toimimaan CER-direktiivissä kuvattuna kansallisena yhteyspisteenä sekä Naton resilienssitoiminnan kehittäjänä ja kokonaiskuvan ylläpitäjänä.**